

Zal corona onze maatschappij veranderen?

Nu we er middenin zitten, lijkt het alsof ons leven nooit meer hetzelfde zal zijn. De 'wat als' scenario's vliegen ons om de oren. We vroegen een aantal experts naar hun mening. Keren we na corona binnen de kortste keren terug naar de orde van de dag, of zal deze crisis een blijvende stempel drukken op onze maatschappij?

TEKST
Renske De Maesschalck
Eva Hugaerts
Timothy Puype
ILLUSTRATIES
Debora Lauwers

"Ik kan 35 mogelijke scenario's bedenken - positief en negatief - maar het belangrijkste dat we nu weten is dat we het niet weten."

"De periode van quarantaine is te kort en de crisis is nog niet erg genoeg om te denken dat er blijvende impact zal zijn op ons gedrag."

"Als we historisch kijken, welke gebeurtenissen hebben wel het leven van miljoenen mensen fundamenteel veranderd? Dan denk ik aan de pestepidemieën, de Franse Revolutie, de Industriële Revolutie, de twee wereldoorlogen en zelfs de jaren 60. In dat perspectief is de coronacrisis te 'kleinschalig' om onze maatschappij fundamenteel te veranderen. Vergelijk het met de aanslagen van 9/11 en andere terreuraanslagen waar we wereldwijd mee geconfronteerd werden. Die gebeurtenissen hebben ons lang bezig gehouden en hebben veel angst gezaaid. Maar die angst is nu weg, we nemen opnieuw de metro of het vliegtuig. De terreuraanslagen van de laatste decennia hebben onze staatsstructuur ook niet omgegooid. Onze democratie bestaat nog altijd. Er zijn wel discussies over de handhaving van mensenrechten en inbreuken op onze privacy, maar dat zijn discussies in de marge, die onze democratie an sich niet aantasten. Het leven van de mensen is er niet radicaal door veranderd. Dat verwacht ik nu dus ook niet."

Johan Braeckman
Filosoof

Ignace Glorieux
Socioloog

"Er is wel aandacht voor de zwakkere groepen, maar de sociale ongelijkheid in het omgaan met de maatregelen is zeer groot."

"Op onderwijsvlak zie ik grote bedreigingen voor zwakkere leerlingen, maar ook lichtpunten. De digitale platformen die nu worden opgezet door vrijwilligers en leerkrachten om leerachterstand te beperken en zo de sociale ongelijkheid te verkleinen, kunnen hopelijk op lange termijn blijven bestaan. En er zijn nog positieve gevolgen. Het grote gevoel van samenhang bijvoorbeeld. We zitten allemaal samen in de puree. Met daaraan gekoppeld een grote bereidheid om elkaar te helpen. Het betekent volgens mij dat mensen door de crisis beseffen wat collectiviteit is. Nu zien we met zijn allen dat het wel de overheid en de sociale organisaties zijn die het gezondheidssysteem - waar we nu zo dankbaar voor zijn - hebben uitgebouwd."

Interesse om deel te nemen aan het tijdsbestedingsonderzoek van de VUB? Dat kan via www.dagelijksleven.eu

Peter Heirman
Netwerk tegen armoede

"De grote gevolgen voor kwetsbare groepen zullen we waarschijnlijk pas na de crisis zien. Het enige dat we nu weten is dat zij veel te weinig toegang hebben tot bepaalde diensten - denk ook aan psychiatrische hulp - waardoor hun situatie nog precairder wordt. De onderwijsskloof voor kinderen uit kwetsbare gezinnen vergroot. Als de scholen terug open gaan, zullen ze voor die kinderen extra inspanningen moeten doen om de onderwijsskloof te verkleinen."

"Het zou goed zijn als de overheid na de crisis kiest voor een ander, menselijker, beleid."

"Heel concreet willen we dat de uitkeringen eindelijk worden opgetrokken tot de Europese armoedegrens en willen we een halt toeroepen aan de aangekondigde besparingen in de non-profit. Niet alleen bij zorgverstrekkers maar ook bij sociale werkers. Ze zijn geen medische hulpverleners, maar voor velen zijn ze even levensnoodzakelijk. Het feit dat dit contact wegvalt, is voor sommigen levensbedreigend. Het is nu aan het middenveld en de vakbonden om de politiek erop te wijzen hoe hard de crisis toeslaat bij de meest kwetsbaren in onze samenleving. Dat er nog 'vet zit op de sociale zekerheid' hoor je dezer dagen veel minder. Als de coronacrisis een ding aantoon, dan wel dat er van vet geen sprake is."

Koen Aerts
Historicus

“Ik pleit voor een nieuw Sociaal Pact naar analogie met hetgene dat werkgevers, arbeiders en ambtenaren sloten op 20 april 1944, ...

... en dat de basis vormde van onze huidige sociale zekerheid. Ook vandaag – zonder al te veel te vergelijken met vier jaar oorlog en terreur – bevinden we ons in uitzonderlijke omstandigheden die aanzetten tot reflectie. Ik heb nu grote hoop dat werkgevers en werknemers over de sectoren heen, samen deze miserie kunnen ombuigen. Door het systeem structureel te herdenken, niet door enkel aan symptoombestrijding te doen. Om het systeem te herdenken moet iedereen bereid zijn om na te denken over onze prioriteiten. Bijvoorbeeld over het loon van de essentiële beroepen die nu onze samenleving draaiende houden ondanks de risico's: de zorgverstrekkers, vuilnisophalers, de supermarktmedewerkers, de postbodes, de leerkrachten, de arbeiders in de fabrieken ... Is het nog te rechtvaardigen dat deze beroepen vaak de laagste lonen krijgen? De solidariteit die we nu zien is heel mooi, en hopelijk vertaalt zich dat in bewustzijn om die eisen naar meer waardering en loon in daden om te zetten. Erg belangrijk daarbij is de ecologische dimensie: het moet een sociaalecologisch pact worden. Want de klimaatverandering is een structurele crisis, in tegenstelling tot de tijdelijke coronacrisis. Om sociale, economische en ecologische doelstellingen met succes samen te brengen in een pact hebben we ook de nodige ceo's en captains of industry nodig die overtuigd zijn. Anders is er van een pact simpelweg geen sprake.”

“Als de maatregelen te lang aanhouden, staan we voor grote maatschappelijke problemen. Met meer armoede, terwijl die nu al 15 procent van de bevolking treft, meer eenzaamheid en meer depressies. Daarom zeg ik dat we de maatregelen niet 100 procent moeten aanhouden tot de laatste besmette persoon genezen is. We moeten eerder starten met exitscenario's. Moeten we de hervormingen in de zorgsector verder zetten of rekening houden met toekomstige situaties zoals nu? Onze gezondheidssector heeft een drietal grote voordelen: toegankelijkheid, nabijheid en hoge kwaliteit. Maar de sector kampt ook met een paar nadelen: overconsumptie, bijvoorbeeld van onderzoeken en behandelingen die niet nodig zijn; sociale uitsluiting; de coördinatie tussen ziekenhuizen, huisapotheken en huisartsen loopt niet altijd even goed; en de overheid investeert te weinig in preventie. De uitdaging wordt werken aan de nadelen, zonder in te boeten op de voordelen. Waar we wel aandachtig voor moeten zijn, is een verdere daling van het aantal ziekenhuisbedden. Het Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg voorspelt een globale daling tussen 2017 en 2025 van 18 procent van de bedden. Maar een daling van 18 procent van de bedden mag niet gelijk staan aan eenzelfde daling van het ziekenhuisbudget. Geef ziekenhuizen meer ademruimte zodat ze de capaciteit per bed kunnen verhogen en zorgen voor meer handen aan het bed.”

“We moeten dus ook na de crisis de strategie van de ziekenhuishervorming niet veranderen, maar wel bijsturen om een terugkerende crisis aan te kunnen.”

Lieven Annemans
Welzijns – en gezondheids-
econoom

Marcia De Wachter
Econoom en voormalig directeur
bij de Nationale Bank van België

“Het spreekt voor zich dat deze crisis een enorme impact heeft op onze economie. Momenteel ziet het ernaar uit dat de economische groei minstens 5 procent zal dalen. Dat lijkt misschien niet veel, maar weet dat dat geleden is van 1908! Ongeveer 70 procent van de bedrijven en de dienstensector zijn getroffen, 20 procent ligt volledig stil.”

“Deze acute stopzetting van de economie heeft een veel grotere impact dan bijvoorbeeld de bankencrisis van 2008.”

“Ik verwacht dat we ten vroegste binnen 6 maanden ons 'normaal' leven terug zullen oppikken. Maar eigenlijk moeten we ons voorbereiden op een nieuwe wereld met nieuwe gewoontes. En dat is niet noodzakelijk een slechte zaak. Enerzijds beseft een groot deel van de bevolking des te meer hoe gelukkig we ons mogen prijzen met de kwaliteit en efficiëntie van onze gezondheidszorg. Anderzijds wordt nu nog meer benadrukt dat er dringend iets moet gebeuren om het nijpend tekort aan verpleegkundig personeel aan te pakken. Nu nog verder besparen op de gezondheidszorg zou bij niemand in goede aarde vallen. De openbare sector is ook op een andere manier geraakt. We zijn versneld naar een *new way of working* gegaan. Meer gebruik van thuiswerk én digitalisering van bepaalde openbare diensten kan wel degelijk, blijkt nu.”

Filip Raes
Psycholoog en
gedragstherapeut

“Ik merk twee visies op: van 'de wereld zal nooit meer hetzelfde zijn' tot 'over een paar maanden is het business as usual'. De waarheid ligt vermoedelijk ertussenin. Ik ben er vrij zeker van dat we elkaar terug gaan kussen en knuffelen en dat mag ik ook maar hopen. Voor sommigen zal het dan weer bevreedend zijn om dicht bij anderen te komen. Onze persoonlijke bubbel zou wel eens wat groter kunnen worden. Maar ook dat zal normaliseren. Waar ik wel voor vrees is dat sommige psychische aandoeningen meer naar boven komen. Mensen met smetvrees bijvoorbeeld. Of andere angsten en depressies. Verder denk ik dat sommigen misschien een carrièreswitch maken. Ouders die nu lesgeven aan hun kinderen, gaan misschien voor een job in het onderwijs kiezen. Anderen zullen nadenken over hun huidige job en tot de conclusie komen dat die hen niet gelukkig maakt.”

“Gelukkig zijn we als mensensoort best adaptief, we nemen de opgelegde regels aan omdat we beseffen dat het belangrijk is. Het is ook niet omdat we dit nu meemaken dat we daar collectief de gevolgen van gaan dragen. We zijn zowel krachtig als individu en als samenleving.”